

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

แนวทางการพัฒนาการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร

อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย

Extension Guidelines for Integrated Pest Management in Rambutan Farm of Farmer
in Sangkhom District, Nongkhai Province

วิทวัส ไชยรัตน์ (Wittawat Chairat)¹ จรรยา สิงห์คำ (Junya Singkham)² ชำรงเจต พัฒมบุษ (Thamrongjet Puttamuk)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกเงาะ (2) องค์ความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (3) วิธีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และ (5) แนวทางการพัฒนาการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ประชากรที่ศึกษาคือเกษตรกรผู้ปลูกเงาะที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย ปี 2563/64 จำนวน 381 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 195 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีแรงงานในครัวเรือน 3.15 คน พื้นที่ปลูกเงาะเฉลี่ย 3.97 ไร่ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 15,633.23 บาทต่อไร่ต่อปี (2) เกษตรกรได้รับแหล่งความรู้จากสื่อบุคคลมากที่สุดและยังขาดองค์ความรู้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช (3) เกษตรกรมีการสำรวจศัตรูพืชก่อนตัดสินใจเลือกวิธีการกำจัด (4) เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการขาดความรู้และปัจจัยในการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เกษตรกรมีข้อเสนอแนะคือเกษตรกรต้องการพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้สารเคมีและชีวภัณฑ์ป้องกันศัตรูพืชอย่างมีประสิทธิภาพ และวิธีการลดต้นทุนในการจัดการศัตรูพืช (5) แนวทางการพัฒนาการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจากสถานที่จริง การนำความรู้มาปรับใช้ภายในแปลง ประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนการระบาด และการสร้างเครือข่ายเกษตรกรทั้งในและนอกพื้นที่

คำสำคัญ แนวทางการจัดการ เงาะ การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ศัตรูพืช

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช wittawat6772@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช junya_28@hotmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Thamrongjet.Put@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) social and economic conditions of rambutan production in Sangkhom district, Nongkhai province (2) the knowledge of integrated pest management (3) method of integrated pest management and (4) the extension guidelines for integrated pest management. The population of 381 included rambutan production farmers who registered as Sangkhom District Agricultural Extension Office, Nongkhai Province in 2020/21. The sample size of 195 was determined by using Taro Yamane formula. Data were collected by conducting interview and were analyzed by using descriptive statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation and qualitative data were analyzed by content analysis. The results found that (1) most of the farmers were female. The average agricultural labor in the household was 3.15 people, the average rambutan production area was 3.97 rai and the average product cost was 7,331.28 baht/rai/year, (2) Most of the farmers had received the knowledge from personal media and lack of the knowledge for integrated pest management. (3) the most farmer had investigated pests before they decided to choose of pests control method. (4) the most farmer had problem about still lack of the knowledge and factor for integrated pest management. the suggestion is improve knowledge and skills about pest management and for cost reduction in pest management. (5) the extension guidelines for integrated pest management were the participatory learning on the real places, the apply knowledge to use in field, public relations about pest infestation alert and the network creation include the inner area and outside the area of farmer.

Keywords: Guideline for management, Rambutan, Integrated pest management, Pest

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

เงาะเป็นไม้ผลยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่อากาศร้อนชื้น อุณหภูมิที่เหมาะสมอยู่ในช่วง 25-30 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 75-85 % ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกเงาะที่มีค่าความเป็นกรดเบส (ค่า pH) ประมาณ 5.5-6.5 และมีน้ำเพียงพอตลอดปี ช่วงอายุที่เงาะให้ผลผลิตสูงสุดประมาณ 7 ปีขึ้นไป ผลผลิตเฉลี่ย 150-200 กิโลกรัม/ต้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2543) เงาะที่นิยมปลูกเป็นการค้า มี 2 พันธุ์ คือ พันธุ์สีชมพู และพันธุ์โรงเรียน เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่มีการออกดอกและติดผลค่อนข้างสม่ำเสมอทุกปี รวมทั้งเป็นที่นิยมของผู้บริโภค โดยมีพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) จังหวัดหนองคายมีพื้นที่เกษตรทั้งหมด 1,060,138 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ไม้ผล จำนวน 12,958 ไร่ ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่ปลูกเงาะจำนวน 1,740 ไร่ โดยแหล่งปลูกเงาะส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอสังคม โดยมีพื้นที่ปลูก 1,336.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 76.9 ของพื้นที่ปลูกเงาะทั้งหมดในจังหวัดหนองคาย (สำนักงานเกษตรอำเภอสังคม, 2563) อีกทั้งอำเภอสังคมยังมีกลุ่มแปลงใหญ่ไม้ผลเงาะคุณภาพ ซึ่งเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรตั้งแต่ปี 2562 โดยเกษตรกรเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำให้อำเภอสังคมเป็นแหล่งผลิตเงาะที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดหนองคาย สามารถสร้างชื่อเสียงและรายได้ให้กับเกษตรกรในอำเภอสังคมเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันสถานการณ์การผลิตเงาะในอำเภอสังคมกำลังประสบปัญหาการระบาดของศัตรูพืช เนื่องจากปัจจัยต่างๆ เช่น ความชื้น อุณหภูมิ ที่เปลี่ยนแปลงก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความรุนแรงการระบาดของศัตรูพืช ระยะการเจริญเติบโตของพืชที่เกี่ยวข้องกับเข้าทำลายศัตรูพืชแต่ละชนิด สภาพพื้นที่ปลูก ศัตรูธรรมชาติ รวมทั้งการดูแลของเกษตรกรซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืชและการระบาดของศัตรูพืช จากปัจจัยเหล่านี้ซึ่งส่งผลให้เกิดโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผลผลิตเงาะไม่ได้มาตรฐาน ราคาผลผลิตต่ำ และอาจส่งผลกระทบต่อความเสียหายต่อเกษตรกรผู้ปลูกเงาะในอนาคต และความน่าเชื่อถือของผู้บริโภคได้ จึงควรมีการศึกษาด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร เพราะถ้าเกษตรกรมีความรู้ในเรื่องการจัดการศัตรูพืชให้ถูกวิธี เกษตรกรจะสามารถปรับตัวให้ทันกับต่อการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช รวมทั้งสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ส่งผลให้เกษตรกรสามารถผลิตเงาะที่มีคุณภาพและตรงกับความต้องการของตลาดได้ นอกจากนี้ยังทำให้เกษตรกรมีความอยู่ดีกินดี และมีความสุขอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกเงาะ
2. เพื่อศึกษาแหล่งความรู้และองค์ความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะ
5. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ประชากรในการวิจัย คือเกษตรกรผู้ปลูกเงาะที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย ปีการผลิต 2563/64 จำนวน 381 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาร์ยามาเน่ ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 195 ราย ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มๆ ในแต่ละตำบล จากจำนวนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอสังขม ด้วยวิธีการจับสลากรายชื่อเกษตรกรในแต่ละตำบลจนได้จำนวนเกษตรกรตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงคือ เกษตรกรผู้ปลูกเงาะที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอ ปีการผลิต 2563/64 10 ราย เจ้าหน้าที่จากกรมวิชาการเกษตร 1 ราย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 1 ราย รวมทั้งหมด 12 ราย โดยใช้วิธีการการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามชนิดปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์และการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมของประชากรในการวิจัยการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดข้อมูลที่ต้องการจากวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งการสัมภาษณ์การวิจัยออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร ตอนที่ 2 กระบวนการผลิตเงาะของเกษตรกร ตอนที่ 3 แหล่งความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชในสวนเงาะของเกษตรกร ตอนที่ 4 องค์ความรู้และวิธีการจัดการศัตรูพืชในสวนเงาะของเกษตรกร ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชในสวนเงาะ เมื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เสร็จแล้วได้ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์และนำไปทำการทดสอบ (pretest) กับเกษตรกรผู้ปลูกเงาะที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย นำผลการสัมภาษณ์ไปหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's alpha) ดังนี้ แหล่งระดับข้อมูลด้านการจัดการศัตรูพืชในสวนเงาะของเกษตรกร เท่ากับ 0.820 สำหรับระดับชนิดศัตรูพืชที่พบในสวนเงาะของเกษตรกรและระดับการปฏิบัติในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน เท่ากับ 0.902 ตามลำดับ การสนทนากลุ่ม โดยกลุ่มผู้แทนเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ รวมทั้งหมด 12 ราย จากประเด็นคำถามปลายเปิดตอนที่ 5 เป็นการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชในสวนเงาะ เช่น ด้านองค์ความรู้ วิธีการปฏิบัติปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการศัตรูพืชในสวนเงาะ และการได้รับการสนับสนุน

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.70 ปี จบระดับการศึกษาประถมศึกษา มีประสบการณ์ปลูกเงาะเฉลี่ย 12.37 ปี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร แรงงานในครัวเรือนในการผลิตเฉลี่ย 3.15 คน มีพื้นที่ปลูกเงาะ เฉลี่ย 3.97 ไร่ มีรายได้ครัวเรือนจากการผลิตเงาะเฉลี่ย 15,633.23 บาทต่อไร่ต่อปี มีต้นทุนในการผลิตเงาะเฉลี่ย 7,331.28 บาทต่อไร่ต่อปี แหล่งเงินทุนในการผลิตเงาะ ร้อยละ 66.90 มีแหล่งเงินทุนของตนเอง

2. กระบวนการผลิตเงาะ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 66.70 ปลูกเงาะในพื้นที่ราบลุ่ม ร้อยละ 50.80 เป็นดินร่วน ร้อยละ 39.90 ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ร้อยละ 58.30 ให้น้ำทางสายยาง ร้อยละ 72.30 ใช้กิ่งตอนและพันธุ์เงาะโรงเรียน ใส่ปุ๋ยระยะหลังเก็บเกี่ยว ร้อยละ 31.40 ใช้ปุ๋ยเคมี สูตร 15-15-15 ระยะก่อนออกดอก ร้อยละ 25.20 ใช้ปุ๋ยเคมี สูตร 15-15-15 ระยะติดผล ร้อยละ 21.2 ใช้ปุ๋ยเคมี สูตร 8-24-24 ร้อยละ 100 มีการตัดแต่งกิ่ง ร้อยละ 56.4 ใช้ทั้งวิธีการตัดหญ้าและสารเคมีในการจัดการวัชพืช ร้อยละ 75.90 ใช้การผสมผสานระหว่างสารเคมีและสารชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดโรคและ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

แมลง ร้อยละ 60 เก็บเงาะโดยใช้กรรไกร ร้อยละ 99 ใช้ตะกร้าในการใส่ผลผลิตเงาะ ร้อยละ 62.10 พักผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวไว้ได้ร่มไม้ ร้อยละ 53.8 ประสบปัญหาศัตรูพืชในรอบปีที่ผ่านมา มีค่าใช้จ่ายด้านแมลงศัตรูเงาะ เฉลี่ย 1,812.30 บาท มีค่าใช้จ่ายด้านโรคเงาะ เฉลี่ย 1,187.90 บาทต่อไร่ มีค่าใช้จ่ายด้านสัตว์ศัตรูเงาะ เฉลี่ย 45.64 บาทต่อไร่ และมีค่าใช้จ่ายด้านวัชพืชเงาะ เฉลี่ย 1,394.88 บาทต่อไร่

3. แหล่งความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร พบว่า ได้รับแหล่งความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชในสวนเงาะ โดยมีแหล่งความรู้ร้อยละน้อยจากทุกแหล่งคือได้รับจากสื่อบุคคล (2.61) สื่อกิจกรรม (2.48) และสื่อมวลชน (2.47) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แหล่งความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย	อันดับ
1.สื่อมวลชน	2.47	น้อย	3
2.สื่อบุคคล	2.61	น้อย	1
3.สื่อกิจกรรม	2.48	น้อย	2

4. องค์ความรู้และวิธีการจัดการศัตรูพืชในสวนเงาะของเกษตรกร ในสวนเงาะของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรพบโรคเงาะในระดับปานกลาง (3.00) แมลงศัตรูเงาะ ระดับปานกลาง (2.77) วัชพืชเงาะ ระดับปานกลาง (2.76) และสัตว์ศัตรูเงาะ ระดับปานกลาง (2.64) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ระดับการพบศัตรูพืชที่สำคัญในสวนเงาะของเกษตรกร

ชนิดศัตรูพืช	ค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย	อันดับ
1.โรคเงาะ	3.00	ปานกลาง	1
2.แมลงศัตรูเงาะ	2.77	ปานกลาง	2
3.สัตว์ศัตรูเงาะ	2.64	ปานกลาง	4
4.วัชพืช	2.76	ปานกลาง	3

4.1 องค์ความรู้ในการจัดการศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับวัชพืช คือ สาปร้างสาปกา (96.9) หญ้าคา (95.1) และไมยราบ (83.7) ตามลำดับ โดยมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของวัชพืชแต่ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการวัชพืชในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแพร่กระจายของวัชพืช และการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดวัชพืช องค์ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการโรคเงาะ คือ โรคราแป้ง(79.1) โรคผลเน่า (78.3) และโรคใบจุดสาหร่าย (72.7) ตามลำดับ โดยมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของโรคแต่ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการโรคเงาะในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

กับการใช้ชีววิธีในการป้องกันกำจัดโรค และสภาพแวดล้อมเหมาะแก่การเข้าทำลายของโรคเงาะ องค์ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการแมลงศัตรูเงาะ คือ แมลงวันผลไม้ (98.2) หนอนเงาะข้าวผล (93.1) แมลงค่อมทอง (92.8) หนอนคืบกินใบ (89.0) ฝีเสื้อกลางคืน (80.8) เพลี้ยแป้ง (76.5) และเพลี้ยไฟ (62.1) ตามลำดับ โดยมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะการเข้าทำลายของแมลงแต่ยังขาดองค์ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ การใช้ชีววิธีและสารเคมีในการป้องกันกำจัดแมลง ระยะเวลาที่แมลงเข้าทำลาย องค์ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการศัตรูศัตรูเงาะ คือ หนู (99.7) กระรอก (98.2) และค้างคาวกินผลไม้ (96.5) โดยมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะการเข้าทำลายของศัตรูศัตรูเงาะแต่ยังขาดองค์ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำลายแหล่งอาศัยของศัตรูศัตรูเงาะ

4.2 การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ วัชพืช โรคเงาะ แมลงศัตรูเงาะ ศัตรูศัตรูเงาะ จากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรมีการจัดโรคในสวนเงาะ ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.45) รองลงมา คือ แมลงศัตรูเงาะ ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.30) วัชพืช ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.97) และศัตรูศัตรูเงาะ ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.84) (ตารางที่ 3) โดยวัชพืช พบว่า เกษตรกร มีการสำรวจวัชพืชในสวนเงาะก่อนตัดสินใจเลือกวิธีการกำจัด ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.16) โรคเงาะ พบว่า มีการสำรวจโรคในสวนเงาะก่อนตัดสินใจเลือกวิธีการกำจัด ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.95) แมลงศัตรูเงาะ พบว่าเกษตรกร มีการสำรวจแมลงในสวนเงาะก่อนตัดสินใจเลือกวิธีการกำจัด ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.91) ศัตรูศัตรูเงาะ พบว่าเกษตรกรมีการสำรวจศัตรูศัตรูเงาะก่อนตัดสินใจเลือกวิธีการกำจัด ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88)

ตารางที่ 3 การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร

วิธีการปฏิบัติ	ค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย	อันดับ
1. วัชพืช	2.97	ปานกลาง	3
2. โรคเงาะ	3.45	มาก	1
3. แมลงศัตรูเงาะ	3.30	ปานกลาง	2
4. ศัตรูศัตรูเงาะ	2.84	ปานกลาง	4

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะ

5.1 ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรขาดความรู้ในการการจำแนกชนิดศัตรูพืชเงาะ การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน ขาดแคลนแรงงาน ขาดเงินทุนในการซื้อปัจจัยใน เช่น ขาดเงินทุนในการซื้อ สารเคมี สารชีวภาพเพื่อกำจัดโรค แมลงและวัชพืชเงาะ

5.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้และทักษะในการจำแนกชนิดของศัตรูพืชเงาะ ต้องการทราบวิธีการกำจัดศัตรูพืชที่หลากหลายวิธีและสามารถนำมาใช้ได้ผลในแปลง ต้องการทราบวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่สามารถลดต้นทุนและรักษาระบบนิเวศในธรรมชาติ และต้องการเครื่องมือ ในการป้องกันกำจัดวัชพืช ในสวนเงาะของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

6. แนวทางการพัฒนาการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานของเกษตรกรจากการ SWOT ของเกษตรกรผู้ปลูกเงาะ

จุดแข็ง คือ มักไม่มีศัตรูพืชแปลกใหม่ในพื้นที่ เกษตรกรเคยผ่านการอบรมด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน และมีเครือข่ายเกษตรกร มีการใช้วิธีจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เป็นประจำและมีการจัดการแปลงตามรอบปี

จุดอ่อน คือ ขาดทักษะความชำนาญในการวินิจฉัยศัตรูพืช ต้องการความรวดเร็วในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช หลักการมีความยุ่งยาก องค์ความรู้บางอย่างไม่สามารถนำมาปรับใช้ในแปลงเนื่องจากบริบทพื้นที่ และมีแรงงานน้อย

โอกาส คือ มีหน่วยงาน ให้การสนับสนุนความรู้และวัสดุอุปกรณ์ ในพื้นที่มีกลุ่มเกษตรกร มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน อุปสรรค คือ สภาพอากาศมีการเปลี่ยนแปลง ยากต่อการวางแผนการผลิต ราคาปัจจัยการผลิตต่างๆมีราคาสูงขึ้น สามารถนำมาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานของเกษตรกรโดยใช้วิธี Tows Matrix สามารถกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน ได้ดังนี้

กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) 1. ด้านองค์ความรู้ควรมีการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้จากสถานที่จริง 2. มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกษตรกรในพื้นที่ 3. ในพื้นที่จัดทำข้อมูลการระบาดของ

กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) 1. สร้างเครือข่ายในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่อื่นๆ 2. ทดลองวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่หลากหลายเพื่อลดต้นทุนการผลิต

กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) 1. หน่วยงานให้การสนับสนุนองค์ความรู้ในพื้นที่ 2. มีการนำความรู้จากเกษตรกรต้นแบบมาปรับใช้ในแปลง 3. มีการศึกษาดูงานนอกสถานที่

กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) 1. ค้นคว้าทดลองหาวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่หลากหลายเพื่อลดต้นทุนการผลิต 2. พัฒนาองค์ความรู้เกษตรกรให้มีทักษะและความชำนาญในการวินิจฉัยศัตรูพืช

นำมาสรุปภาพรวมแนวทางการพัฒนาการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกรผู้ปลูกเงาะ ได้ดังนี้

1. ด้านองค์ความรู้ควรมีการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เรียนรู้จากสถานที่จริงและนำองค์ความรู้มาปรับใช้ภายในแปลง
2. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบและเตือนป้องกันการระบาดของศัตรูพืชในช่วงฤดูการผลิตเงาะ
3. มีการสร้างเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่และนอกพื้นที่เพื่อหาแนวทางป้องกันกำจัดศัตรูพืช
4. มีการศึกษาทดลองหาวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่หลากหลายเพื่อลดต้นทุนการผลิต

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ปลูกเงาะ และเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบัน/เกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สิบเอกวีรวัฒน์ สุริยะ (2558, น.89) ที่ศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมสำหรับการผลิตเงาะของสมาชิกสหกรณ์ส่งเสริมธุรกิจภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีประสบการณ์ในการผลิตเงาะมากกว่า 20 ปี และเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรด้วย และสอดคล้องกับพันธกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีความมั่นคง(กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) อภิปรายได้ว่า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

หากมีการสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม ซึ่งการรวมกลุ่มเป็นกลไกในการขับเคลื่อนในการพัฒนาคนและพัฒนางานทำให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ เกิดการเรียนรู้บริหารจัดการร่วมกัน เช่น เพิ่มโอกาสการเรียนรู้ จะทำให้เกษตรกรมีองค์ความรู้ด้านต่างเพื่อนำไปปรับใช้ในการผลิตจะได้มีประสิทธิภาพ

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยพบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือน 3.15 คน และมีพื้นที่ปลูกเงาะ เฉลี่ย 3.97 ไร่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัทธภรณ์ เพ็ชรทอง (2552, น.124) ที่ศึกษาการยอมรับการปฏิบัติตามระบบการผลิตทางการเกษตร ที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับเงาะของเกษตรกร อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ถ้าเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย จำนวนแรงงานน้อยก็สามารถช่วยกันดูแลได้อย่างทั่วถึงโดยไม่จำเป็นต้องมีการจ้างแรงงานในการผลิตเพิ่ม และสอดคล้องกับผลการศึกษาของชนิดา รอดสวัสดิ์ และอารีวรรณ ใจเพชร (2543) ที่ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการผลิตและการตลาดของเงาะเกษตรกรในภาคใต้ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกเงาะทั้งหมดน้อยกว่า 5 ไร่ และการทำสวนเงาะของ ใช้แรงงานครอบครัว อภิปรายได้ว่าการสนับสนุนการจัดการแปลงของเกษตรกรควรคำนึงถึงปัจจัยด้านแรงงาน พื้นที่ ต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต เพื่อให้การสนับสนุนมีประสิทธิภาพมาก

2. กระบวนการผลิตเงาะของเกษตรกร พบว่า พื้นที่ปลูกเงาะของส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ดินร่วน ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ให้น้ำทางสายยาง ใช้กิ่งตอนของพันธุ์เงาะโรงเรียนในการปลูก ในด้านการดูแลรักษา แบ่งใส่ปุ๋ยปี 3 ระยะ ได้แก่ ระยะหลังเก็บเกี่ยว ใส่ปุ๋ยเคมี สูตร 15-15-15 และใส่ปุ๋ยคอก (มูลสัตว์) ระยะก่อนออกดอก ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 สูตร 8-24-24 ในระยะติดผลเกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 8-24-24 สูตร 13-13-21 เกษตรกรมีการตัดแต่งกิ่งเป็นประจำ โดยเฉพาะช่วงหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต กำจัดวัชพืช ใช้ทั้งวิธีการตัดหญ้าและสารเคมี การป้องกันกำจัดโรคและแมลง ใช้วิธีผสมผสานระหว่างสารเคมีและสารชีวภัณฑ์ มีการเก็บเกี่ยวโดยสังเกตการเปลี่ยนแปลงสีผิวเปลือก และ การนับวันหลังจากดอกบาน เกษตรกรมีปัญหาคัดรูปพืชในรอบปีที่ผ่านมาซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไพบุลย์ กิตติรัตน์ (2559, น.47) ซึ่งทำการศึกษากาการจัดการปลูกเงาะของเกษตรกรบ้านห้วยเม็ก หมู่ 6 ตำบลเวียง อำเภอยะรัง จังหวัดเชียงราย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใส่ปุ๋ยอยู่ 2 ชนิด ได้แก่ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมี และมีการตัดแต่งกิ่งหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต แหล่งที่มาของสารชีวภัณฑ์และสารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในสวนเงาะ จากร้านค้าชุมชนเคมีเกษตร หน่วยงานซึ่งสอดคล้องกับ สมหญิง ทับทิมศรี (2559, น.54) ที่ศึกษาการจัดการศัตรูพืชในนาข้าวของเกษตรกรตำบลดอนเจดีย์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และมีแหล่งที่มาของสารควบคุมศัตรูพืชจากร้านค้าในชุมชน

3. แหล่งความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร พบว่า ได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ ได้แก่ 1) สื่อบุคคล โดยได้รับความรู้จากญาติพี่น้องในระดับมาก และเพื่อนบ้านในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปราโมทย์ สิริเชียวสกุล (2543, น.73) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศัตรูส้มเขียวหวานแบบผสมผสานของเกษตรกร จังหวัดปทุมธานี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล คือเพื่อนบ้าน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมหญิง ทับทิมศรี (2559, น.59) ที่ศึกษาการจัดการศัตรูพืชในนาข้าวของเกษตรกรตำบลดอนเจดีย์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า สื่อบุคคล ได้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นสื่อกลางเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุด และสอดคล้องกับวาสนา พลายสา (2559, น.88) ที่ทำการศึกษปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในการผลิตข้าวของเกษตรกรในตำบลแหลมบัว อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

กับการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานในการผลิตข้าวของเกษตรกร ซึ่งแสดงว่าเกษตรกรที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่มาจะปฏิบัติในการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานมากขึ้น อภิปรายได้ว่า แหล่งความรู้จากสื่อบุคคล ได้แก่ เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง หรือเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเกษตรกรสามารถเข้าถึงได้สะดวกและง่ายกว่าวิธีการอื่นๆ

4. องค์ความรู้และวิธีการจัดการศัตรูพืชในสวนเงาะของเกษตรกร

4.1 ศัตรูพืชที่สำคัญในสวนเงาะเกษตรกรพบว่า พบโรค ระดับปานกลาง ซึ่งโรคที่พบมากที่สุดคือโรคราแป้ง แผลงศัตรูเงาะ พบในระดับปานกลางซึ่งพบแผลงวันผลไม้ เพลี้ยแป้ง ผีเสื้อกลางคืน ด้านวัชพืช ในระดับปานกลาง ซึ่งพบสาป แล้งสาปกา ไมยราบ ด้านสัตว์ศัตรูเงาะ ในระดับปานกลาง ซึ่งพบหนูเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไพบุลย์ กิติรัตน์ (2559, น.47) ซึ่งทำการศึกษากาจัดการปลูกเงาะของเกษตรกรบ้านห้วยเม็ก หมู่ 6 ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า โรคพืชในแปลงเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นโรคราแป้ง ราดำ ราน้ำค้าง ราสีชมพู โรคราสนิม แอนแทรคโนส ใบจุดสีน้ำตาล และช่อดอกแห้งเป็นต้น แผลงที่พบส่วนใหญ่เป็นเพลี้ยแป้ง หนอนกินใบ เพลี้ยอ่อน

4.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่า ด้านวัชพืชเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของวัชพืชแต่ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการวัชพืชในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแพร่กระจายของวัชพืช และการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดวัชพืชความรู้ที่ไม่ถูกต้อง ในประเด็นต่างๆ ด้านโรคเงาะเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของโรคแต่ยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการโรคเงาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิธีในการป้องกันกำจัดโรค และสภาพแวดล้อมเหมาะสมแก่การเข้าทำลายของโรคเงาะ ด้านแผลงศัตรูเงาะเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะการเข้าทำลายของแผลงแต่ยังขาดองค์ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิธีและสารเคมีในการป้องกันกำจัดแผลง ระยะเวลาที่แผลงเข้าทำลาย ด้านสัตว์ศัตรูเงาะเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะการเข้าทำลายของสัตว์ศัตรูเงาะแต่ยังขาดองค์ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำลายแหล่งอาศัยของสัตว์ศัตรูเงาะ อภิปรายได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เคยผ่านการอบรมด้านการจัดการศัตรูพืช ส่งผลให้มีความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชแต่ยังขาดความชำนาญในการใช้สารเคมีและสารชีวภัณฑ์ จึงควรมีการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับวิธีการใช้สารเคมีหรือสารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและเหมาะสม

4.3 การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีการศัตรูพืชแบบผสมผสานในด้านต่างๆ ได้แก่ วัชพืช โรค แผลง สัตว์ศัตรู 1) ระดับการจัดการวัชพืชแบบผสมผสาน ภาพรวมเกษตรกรผู้ปลูกเงาะมีการจัดการวัชพืชแบบผสมผสานในระดับ ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.97) เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยพบว่า เกษตรกรมีการสำรวจวัชพืชในสวนเงาะก่อนเลือกวิธีกำจัด 2) การจัดการโรคแบบผสมผสาน ภาพรวมเกษตรกรมีการจัดการโรคแบบผสมผสานในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.45) เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า มีการสำรวจโรคในสวนเงาะก่อนตัดสินใจเลือกวิธีกำจัด 3) การจัดการแผลงแบบผสมผสานภาพรวมเกษตรกร มีการจัดการแผลงศัตรูพืชแบบผสมผสาน ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.30) เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยพบว่า มีการสำรวจแผลงศัตรูพืชในสวนเงาะก่อนเลือกวิธีกำจัด 4) การจัดการสัตว์ศัตรูพืชแบบผสมผสาน ภาพรวมมีการจัดการสัตว์ศัตรูพืชแบบผสมผสานในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.84) เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยพบว่ามีการสำรวจสัตว์ศัตรูพืชก่อนตัดสินใจเลือกวิธีกำจัด ซึ่งสอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2558) หลักการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน ซึ่งประกอบไปด้วย 1. การปลูกพืชให้แข็งแรง 2. การอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ 3. ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสามารถประเมินสถานการณ์และเป็นพื้นฐานนำไปสู่การตัดสินใจ และการบริหารจัดการศัตรูพืช และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวัน เลาคศักดิ์ประสิทธิ์ (2548, น.68) ที่ทำการศึกษากาการป้องกันกำจัดแผลงศัตรูส้มเขียวหวาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

โดยวิธีผสมผสาน อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า กลยุทธ์การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูส้มเขียวหวานโดยวิธีผสมผสาน อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร มีกลยุทธ์ดังนี้ 1) สำรวจรู้ระบบนิเวศในพื้นที่เพาะปลูก 2) ทำความเข้าใจในระบบนิเวศเกษตรในพื้นที่ของตนเอง 3) ควบคุมแมลงศัตรูส้มเขียวหวานโดยสภาพแวดล้อม 4) ตัดสินใจในการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูส้มเขียวหวานจากการวิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตรอย่างละเอียด 5) ทำการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูส้มเขียวหวานโดยวิธีผสมผสาน

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร

1) ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกรพบว่า ยังขาดความรู้ในการวิเคราะห์ชนิดศัตรูพืชในสวนเงาะของเกษตรกร วิธีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ตลอดจนวิธีการใช้สารเคมีและสารชีวภาพที่เหมาะสมกับชนิดศัตรูพืช นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่สำคัญของเกษตรกรคือขาดแรงงานในครัวเรือน และขาดเงินทุนในการซื้อปัจจัยการผลิตเนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้น ทำให้มีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากพืชหลักในอำเภอส่วนใหญ่เป็นยางพารา ส่งผลให้เกษตรกรขาดการให้ความสำคัญเนื่องจากไม่มีเวลารวมทั้งแรงงานที่น้อยทำให้ขาดการจัดการศัตรูอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในสวนเงาะของเกษตรกร พบว่า ข้อเสนอแนะที่เกษตรกรต้องการ ได้แก่ ความรู้ในการจำแนกประเภทและชนิดของศัตรูพืชในสวนเงาะของเกษตรกร และวิธีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยใช้สารเคมีที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการใช้วิธีการกำจัดศัตรูพืชทางชีวภาพที่เกษตรกรสามารถทำได้ รวมทั้งเครื่องมือ เครื่องจักรกลในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช เพื่อเป็นการลดแรงงานในการจัดการ ดังนั้นเพื่อให้การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานมีประสิทธิภาพ เกษตรกรควรมีการศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และในส่วนหน่วยงานควรมีการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้แก่เกษตรกรที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและเหมาะสมกับพื้นที่ มีการจัดกระบวนการบริหารจัดการศัตรูพืชในสวนเงาะและเพิ่มทักษะความชำนาญให้แก่เกษตรกร

6. แนวทางการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานของเกษตรกร 1) ด้านองค์ความรู้ เกษตรกรมีการเข้าถึงแหล่งความรู้ทั้งจากตัวเกษตรกรและได้รับองค์ความรู้จากเจ้าหน้าที่ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ผ่านการอบรมด้านการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานแต่ยังขาดประสบการณ์ความชำนาญในการวิเคราะห์จำแนกประเภทและชนิดของศัตรูพืช รวมทั้งวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสานที่เหมาะสม ดังนั้นควรมีการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เรียนรู้จากสถานที่จริงและนำองค์ความรู้มาปรับใช้ภายในแปลง 2) ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เกษตรกรมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลเป็นหลัก โดยเฉพาะเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง และเจ้าหน้าที่รัฐ แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชน ดังนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบและเตือนป้องกันการระบาดของศัตรูพืชในช่วงฤดูการผลิตเงาะเพื่อเป็นการสร้างการรับรู้ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในหลายช่องทางมากยิ่งขึ้น 3) มีการสร้างเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่และนอกพื้นที่เพื่อหาแนวทางป้องกันกำจัดศัตรูพืช และเป็นแหล่งความรู้ที่เกษตรกรสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) มีการศึกษาทดลองหาวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่หลากหลายเพื่อลดต้นทุนการผลิต ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบการจัดการศัตรูพืชรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจมีส่วนร่วมของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อเป็นต้นแบบในด้านการจัดการศัตรูพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพและ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

เหมาะสมในพื้นที่ ทั้งนี้จากแนวทางต้องมีการบูรณาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้งหน่วยงานราชการ เอกชน และเกษตรกรในพื้นที่ในการพัฒนาทักษะความชำนาญ รวมทั้งเพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายเกษตรกรต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกร ควรศึกษาความรู้เพิ่มเติมในการจัดการป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติจริง ให้สามารถเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน ควรมีส่วนร่วมทุกกิจกรรมในการส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้รับความรู้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะในการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสานเพื่อให้สามารถเป็นวิทยากรกระบวนการในการจัดการศัตรูพืชในสวนเงาะ จัดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้เกิดความชำนาญในการวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน

2.2 ศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการศัตรูพืชเงาะด้วยวิธีผสมผสาน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2543). คู่มือพืชสวนเศรษฐกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 1).นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). แนวทางการดำเนินงานกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร (พิมพ์ครั้งที่ 1) .นนทบุรี:สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร.

นิดา รอดสวัสดิ์ และอารีวรรณ ใจเพชร. (2543). การส่งเสริมการผลิตและการตลาดของเงาะเกษตรกรในภาคใต้. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคใต้. กรมส่งเสริมการเกษตร.

นันทวัน เลหาศักดิ์ประสิทธิ์. (2548). กลยุทธ์การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูส้มเขียวหวานโดยวิธีผสมผสาน อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ , นครสวรรค์.

ปราโมทย์ สิริเขียวสกุล. (2543). ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศัตรูส้มเขียวหวานแบบผสมผสานของเกษตรกร จังหวัดปทุมธานี (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,กรุงเทพฯ.

พัชรภรณ์ เพ็ชรทอง. (2552). การยอมรับการปฏิบัติตามระบบการผลิตทางการเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับเงาะของเกษตรกร อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.

ไพบุลย์ กิตติรัตน์. (2559). การจัดการปลูกเงาะของเกษตรกรบ้านห้วยเม็ก หมู่ 6 ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยแม่โจ้,เชียงใหม่.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

-
- วีรวัฒน์ สุริยะ. (2558). แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมสำหรับการผลิตเงาะของสมาชิกสหกรณ์ส่งเสริมธุรกิจภาคการเกษตรจังหวัดตราด จำกัด (วิทยานิพนธ์ปริญญาธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วาสนา พลายสา. (2559). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสานในการผลิตข้าวของเกษตรกรในตำบลแหลมบัว อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สมหญิง ทับทิมศรี. (2559). การจัดการศัตรูพืชในนาข้าวของเกษตรกรตำบลอนเจดีย์ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). ข้อมูลการผลิตเงาะปี 2563. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2564 จาก <http://mis-app.oae.go.th/product/%E0%B9%80%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%B0>.

